

"...az égre írj, ha minden összetört!"

2009 május 05. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [1](#)

Még nincs értékelve

Mérték

Az 1943-ban íródott Negyedik ecloga sokat idézett, mégsem elcsépeelt sorát választották a Petőfi Irodalmi Múzeum emlékkiállításának címéül a rendezők. Radnóti Miklós száz éve, 1909. május 5-én született, 1944 novemberében lőtték agyon Győr mellett. Harmincöt évet idéz meg a tárlat, szögesdrót és gyászzené nélkül, mégis megrendítően.

Varga Katalin, a Radnóti-kiállítás kurátora okkal érezte, hogy végre azt a hús-vér fiatalembert kell középpontba állítani, aki miután rálelt költői hivatására, a legnagyobbak közé akart tartozni. Aki mindig, minden körülmények között a költészetet tartotta élete legfontosabb kihívásának. Aki persze szeretett élni: sízett, úszott, teniszezett, kirándult, utazott, társaival mókázott, maskarába bújt, udvarolt.

Ám ezekről a nagyközönség régen elfeledkezett, hiszen az 1946-os exhumálás, a világirodalom talán legmegrendítőbb kéziratának, a Bori notesznek az elkerülése minden más élményt felülírt. ("Ez a jegyzőkönyvecske Radnóti Miklós magyar költő verseit tartalmazza. Kéri a megtalálót, juttassa el Magyarországra Ortutay Gyula dr. egyetemi magántanár címére, Budapest, Borovánszky u. 1. I." - írta magyarul, szerbül, franciául, angolul, németül a hagyatékra, tudván, hogy ezek nélkül a versek nélkül lezáratlan az életm?) Maradt nekünk a munkatábor borzalmi között ("Fekszem a deszkán, férgek közt fogoly állat") tökéletes, fegyelmezett, szép verseket író mártír, aki megsejtette saját halálát ("Tarkónlövés, így végzed hát te is").

És most itt van az ember, akinek életét visszamenőleg is beárnyékolja ugyan a tragikus sors, a mártírhalál, de aki a közhiedelemmel ellentétben nem akart meghalni. A kiállítás két termében hat plexi tértagoló vezet végig fényképekkel, dokumentumokkal, kéziratokkal az életút állomásain: gyermekkor, Szeged, költői indulás, békeévek feleségével, Gyarmati Fannival, munkatáborok, végső út.

A dobját verő kicsi gyermek még nem tudja a Huszonnyolc év szörnyű titkát ("Erőszakos, rút kisdéd voltam én, ikret szülő anyácska, gyilkosod"), boldog nevelőanyja és a később ugyancsak tragikusan, 1944-ben elpusztult Erdélyi Ágynévére oldalán. Az iskolában nem erőtelteti meg magát, sem az elemiben, sem a kereskedelmiben nem kap közepesnél jobb osztályzatot. A nevelőapja által forszírozott csehországi textilipari főiskolán még a vizsgáit sem teszi le (de a testi szerelmet legalább megismeri), mert már tudja, költő lesz. Csak később, a szegedi egyetemen, Sík Sándornál kap rendre kitüntetést, s nem túl alapos franciatudása ellenére is jelest későbbi keresztapjától, Zolnai Béla professzortól. Azért megy ki Párizsba, hogy a nyelvet tisztességesen megtanulja, hogy azután La Fontaine-t vagy Apollinaire-t magyarásson. A költői pálya Szegeden válik véglegessé, itt fogják elször perbe vallásgyalázásért. (Sík Sándor vallásellenes indulatot nem lát az inkriminált Önarckép című versben, de léhaságot annál többet, amiért meg is mossa tehetséges hallgatója fejét.) A kényszerű választás, hogy Budapest helyett Szegeden tanuljon, mert oda könnyebb bejutni, életre szóló barátságokkal, kapcsolatokkal gazdagítja. Az egykori szegedi barátokra bízva utolsó kötetét is.

Makacsul rögzült tévhit, az 1946-tól formálódó legendárium része Radnóti szelídsége és szerénysége. Holott már huszonöt évesen az irodalomtörténészeket és esszéistákat korholja, amiért nem veszik észre, hogy színre lépett a "Radnóti-generáció". Szidja Babitsot, aki az induláskor még fenntartásokkal viseltetik iránta (később megbékülnek egymással). Teret kér, antológiaszereplést, köteteket, amelyek egyre szebbek és igényesebbek. Szervezkedik, tele van energiával, rengeteg barát veszi körül, akiket szigorúan megbírálnak, s akikről maga is elvárja a szigorú bírálatot. Aztán beborul az ég, a már Szegeden megtapasztalt antiszemitizmus törvényekben, életét felforgató rendeletekben ölt testet: "Szállnak a gyors behívók, szaporodnak a verstöredékek."

Nem foglalkozik a kiállítás behatóan sem a Komlós Aladárral folytatott vitával, miért nem akar Radnóti zsidó költői antológiában szerepelni, sem megkeresztelkedésével (krisztusi korban, a Bazilikában Sík Sándor hinti rá a keresztvizet). Természetszerűleg nem taglalja azt a rendkívül talányos kérdést, miért nem fogadta el a költő a felkínált szökési lehetőséget. A törvényben bízott-e, vagy tényleg megadta magát a sorsnak? Vas István, Zelk Zoltán túlélte, Szerb Antal, Sárközi György, Halász Gábor nem.

A plexilabirintus a költői pályát dokumentálja. Az érzelmi többletet a festőbarát, Dési Huber István, az ugyancsak tragikus sorsú Farkas István és Ámos Imre, valamint Anna Margit, Bálint Endre képei, grafikái adják. És persze a hangsátrak, amelyek alatt megszólalnak a költő versei, kiváló előadásban, valamint a múzeum hangtárában rögzített idevonatkozó felvételek. Az egyik képernyő ismeretlen fotókat perget, a másik bori emlékfilm, a harmadik Radnóti-térképet: az életút állomásait. A tárlathoz az év folyamán számos vetélkedő, előadás, konferencia társul.

Osztovcics Ágnes, hetivalasz.hu

[Tweet](#)

Raffay Ernő ajánlásával
Kortörténeti dokumentumgyűjtemény,
készült jelképesen **1919** sorszámozott példányban

Hangoskönyv CD melléklettel

MAGYAR MENDÉLŐ
KÖNYVESTÉLY

Ajánló